УДК 336.226

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/5-84-18>Кміть В. М.
Щирба О. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СПРАВЛЯННЯ ПДВ ТА ОБґРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОДАТКОВІЙ ПРАКТИЦІ

У статті розглянуто економічну сутність, історію виникнення податку на додану вартість (ПДВ), а також роки його запровадження в зарубіжних країнах. Досліджено науково-теоретичні основи формування та функціонування ПДВ, його основні переваги та недоліки. Проведено аналіз фінансової ефективності ПДВ в Україні протягом 2015–2019 рр. Визначено вплив ПДВ на формування державних бюджетів країн на початкових етапах його введення. Досліджено різницю основних і пільгових ставок ПДВ в зарубіжних країнах. Також розглянуто зарубіжний досвід справляння ПДВ і причини масового його запровадження у європейських країнах. Обґрунтовано доцільність застосування зарубіжного досвіду у національній податковій практиці. Розроблено рекомендації щодо вирішення наявних проблем оподаткування ПДВ в Україні та запропоновані шляхи підвищення ефективності ПДВ.

Ключові слова: податок на додану вартість (ПДВ), державний бюджет, ставки податку, платники податків, справляння податку, податкова практика.

Постановка проблеми. Сукупність загальнодержавних і місцевих податків та зборів, які справляються в установленому законодавством порядку, є складовою частиною податкової системи. Одним із основних непрямих податків, які стягуються на території України, є податок на додану вартість (далі – ПДВ), який забезпечує стабільність грошових надходжень до Державного бюджету.

На сучасному етапі ПДВ є донором Державного бюджету України та однією з найважливіших складових частин податкових систем 42 держав, з яких 17 європейських країн-членів Організації економічного співробітництва і розвитку. На частку цього податку припадає близько 14% податкових надходжень бюджетів країн і 5,5% валового внутрішнього продукту. Тому можна сказати, що ПДВ є одним із найважливіших податкових інструментів регулювання системи державних фінансів та розвитку національної економіки країни загалом. Проте щодо доцільності цього податку давно ведеться дискусія, в тому числі йдеться і про його скасування в Україні. Зважаючи на це, виникає об'єктивна необхідність аналізу зарубіжного досвіду справляння ПДВ та обґрунтування його застосування у національній податковій практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним із функціонуванням ПДВ та його роллю у формуванні фінансових ресурсів держави, присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед яких: Е.С. Братушка, С.Л. Брю, В.П. Вишневецький, О.Д. Данілов, Кемпбелл, Є.В. Кононець, В.М. Кміть, А.І. Крисоватий, Л.М. Кондратюк, І.О. Луніна, В.М. Мельник, К.Р. Макконнелл, М.А. Науменко, О.І. Оксенюк, А.М. Соколовська, А. Сміт, В.М. Тищенко, Н.Б. Фролова, Ф.О. Ярошенко та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Нині вкрай актуальним є удосконалення механізму функціонування ПДВ, зокрема в частині його справляння, оскільки саме через недоліки в цьому процесі часто йдеться про скасування ПДВ в Україні або ж заміну на податок з обороту.

Мета статті. Метою дослідження є вивчення зарубіжного досвіду справляння ПДВ задля розроблення рекомендацій щодо ліквідації наявних недоліків та підвищення рівня фінансової ефективності податку.

Виклад основного матеріалу. Податок – це обов'язковий платіж, що стягується безумовно до відповідного бюджету з фізичних та юридичних осіб і регулюється законодавством [1]. Коли саме виник цей податок, достеменно невідомо. Багато хто вважає, що родоначальником ПДВ був німецький бізнесмен Вільгельм фон Сіменс у 1918 році, інші ж – що американський економіст Томас С. Адамс у своїх працях в проміжку 1910–1921 рр.

У 1954 році француз Моріс Лоре вперше розробив концепцію податку на додану вартість, обґрунтував його переваги та створив принципову схему стягнення цього податку [2]. Методом випробування ПДВ був введений в африканській державі Кот-д'Івуар, яка до 1960 року була французькою колонією.

Першою країною, яка повноцінно ввела ПДВ, стала Данія у 1967 році. Того ж року Європейське економічне співтовариство (далі – ЄЕС), яке було створене у 1957 році і мало за мету гармонізувати податкові системи країн-членів на користь створення спільного ринку, проголосило податок на додану вартість головним непрямим податком Європи. Таким чином, ЄЕС зобов'язало всіх держав-членів ввести ПДВ у свої податкові системи до 1972 року. Це стало поштовхом до того, щоб країни, які навіть не були членами ЄЕС, також внесли зміни до своїх податкових систем і замінили або ж доповнили податок з обороту податком на додану вартість [3, с. 254].

Завдяки Шостій директиві Ради ЄС, яка була створена у 1977 р., було остаточно затверджено базу сучасної євросистеми обкладення ПДВ, а останні уточнення в її механізмі відбулись в 1991 р. завдяки Десятій директиві [4].

Впродовж 1987–1997 рр. ПДВ був введений в багатьох країнах Східної Європи, деяких країнах СНД, а також Азії [4].

Велика географія розповсюдження ПДВ свідчить про його життєздатність та відповідність вимогам ринкової економіки.

Дані таблиці 1 підтверджують також важливість податку на додану вартість у формуванні бюджетів країн.

Попри те, що ПДВ – порівняно «молодий» податок, його надходження стали вагомою частиною наповнення бюджетів багатьох країн, в тому числі й України.

Далі пропонуємо акцентувати увагу на перевагах та недоліках ПДВ (табл. 2).

Таблиця 1

Вплив ПДВ на формування бюджетів країн на етапах впровадження

Період введення (роки)	Країна	Частка у податкових надходженнях	Частка у ВВП	Назва податку
1960–1970	Франція	15%	5,3%	Taxe sur la Valeur Ajoutée
	Німеччина	19%	7,4%	Mehrwertsteuer/Umsatzsteuer
	Нідерланди	18%	6,9%	Belasting over de toegevoegde waarde
	Швеція	20%	9,3%	Mervärdesskatt
	Данія	20%	9,9%	Merværdiafgift
	Норвегія	18%	7,7%	Merverdiavgift
1970–1980	Австрія	18%	8,0%	Umsatzsteuer
	Люксембург	18%	6,8%	Taxe sur la Valeur Ajoutée
	Бельгія	15%	7,1%	Belasting over de toegevoegde waarde
	Великобританія	20%	7,4%	Value Added Tax
	Ірландія	21%	6,0%	Cáin Bhreisluacha
	Італія	13%	6,1%	Imposta sul Valore Aggiunto
1980–1990	Греція	21%	7,2%	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
	Португалія	26%	8,5%	Imposto sobre o Valor Acrescentado
	Іспанія	16%	5,4%	Impuesto sobre el valor añadido
1990–20	Швейцарія	12%	3,5%	Imposta sul valore aggiunto
	Україна	19%	9,9%	Податок на додану вартість

Джерело: складено на основі [4; 5]

Таблиця 2

Переваги та недоліки ПДВ

Переваги	Недоліки
Стимує кризу надвиробництва і прискореного витіснення з ринку слабких виробників	Стимує розвиток виробництва
Має економічні та організаційно-технічні переваги щодо стягнення, простоти нарахування	Стимує інфляцію
Нейтральний щодо платників, переміщення товарів і послуг, розміщення ресурсів	Негативно впливає на високотехно-логічні та наукомісткі виробництва
Має механізм взаємної зв'язки платниками податкового зобов'язання та податкового кредиту	Має масовий регресивний характер
Дає змогу отримувати кон'юктурний прибуток, стримувати не виправдане зростання цін	Дозволяє ухилятися від оплати в умовах недосконалого податкового обліку

Джерело: складено на основі [2; 4]

Про доцільність застосування ПДВ в Україні свідчить проведений аналіз його фіскальної ефективності. У таблиці 3 наведені розрахунки основних показників фіскальної ефективності ПДВ.

Як бачимо з таблиці 3, ПДВ відіграє ключову роль у формуванні Державного бюджету України. Оскільки ПДВ є частиною ВВП та включений до ціни товарів, він є найбільшим податковим джерелом доходів Державного бюджету, а оскільки цей податок сплачується до бюджету при першій з подій під час реалізації товарів (робіт, послуг), то він також виступає регулятором розмітних надходжень.

ПДВ вважається найбільш досконалою формою непрямого оподаткування і відіграє важливу роль у системі державних фінансів більш ніж у 140 країнах світу. ПДВ називають ще часто «європейським податком», оскільки започаткований він був саме в Європі, проте сьогодні межі поширення податку значно збільшилися, він введений і в Азії, і на близькому Сході. Варто також зазначити, що чимало країн Європи вводять ПДВ задля вступу до Європейського Союзу, оскільки це одна з головних умов його членства. Причиною такої умови є те, що кожна країна-учасниця ЄС пере-

Таблиця 3

Динаміка показників фіскальної ефективності податку на додану вартість в Україні за 2015–2019 роки

Показник	2015	2016	2017	2018	2019
Фактичні надходження ПДВ	177 101	223 281	306 372	369 228	378 687
Доходи Держбюджету	534 695	616 275	793 265	928 108	998 279
ВВП	1 979 458	2 383 182	2 982 920	3 558 706	3 974 564
Кінцеві споживчі витрати домогосподарств	1 331 526	1 569 702	1 977 640	2 438 778	2 954 221
Ефективна ставка, %	13,30	14,22	15,49	15,14	12,82
Продуктивність ПДВ, %	66,50	71,12	77,46	75,70	64,09
Фіскальна значущість ПДВ, у % до ВВП	8,95	9,37	10,27	10,38	9,53
Фіскальна значимість ПДВ, у % до доходів Держбюджету :	33,12	36,23	38,62	39,78	37,93
з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг), %	19,96	22,63	22,71	22,71	24,12
з ввезених на територію України товарів, %	25,95	28,92	31,04	31,26	29,03

Джерело: складено на основі [6–9]

Таблиця 4

Роки впровадження ПДВ в країнах Європи

Країна	Рік	Країна	Рік	Країна	Рік	Країна	Рік
Данія	1967	Бельгія	1971	Греція	1987	Чехія	1993
Німеччина	1968	Ірландія	1972	Естонія	1991	Болгарія	1994
Франція	1968	Австрія	1973	Кіпр	1992	Литва	1994
Нідерланди	1969	Італія	1973	Польща	1993	Фінляндія	1994
Швеція	1969	Іспанія	1986	Румунія	1993	Латвія	1995
Люксембург	1970	Португалія	1986	Словаччина	1993	Мальта	1995

Джерело: складено на основі [3]

Таблиця 5

Ставки податку на додану вартість у зарубіжних країнах

Країна	Базова ставка	Інші ставки, що застосовуються	Країна	Базова ставка	Інші ставки, що застосовуються
Австрія	20	10, 0	Мадейра	22	12, 5
Бельгія	21	0, 6, 12	Мальта	18	7, 5, 0
Білорусь	20	10, 25	Монако	19,6	10, 5,5
Болгарія	20	9	Нідерланди	21	9, 0
Великобританія	20	5, 0	Німеччина	19	7
Греція	23	13, 6,5	Нова Зеландія	15	0
Данія	25	-	ОАЕ	5	0
Естонія	20	9, 0	Польща	23	8, 5
Ірландія	23	13,5, 9, 4,8, 0	Португалія	23	13, 6
Ісландія	25,5	7, 0	Словаччина	20	10
Іспанія	21	10, 4	Тайланд	7	0
Італія	21	4, 5, 10, 38	Туреччина	18	8, 1
Китай	17	13, 3	Угорщина	27	18, 5,0
Кіпр	19	9, 5	Фінляндія	24	14, 10,0
Корея	10	0	Франція	20	5,5, 10, 22, 2,1
Латвія	21	12, 0	Чехія	20	10
Ліхтенштейн	8	2,5, 3,8	Швеція	25	12
Люксембург	17	14, 8, 3, 0	Шотландія	20	5, 0
Маврикій	15	-	Мадейра	22	12, 5

Джерело: складено на основі [10]

раховує 1% надходжень від податку в «європейський» бюджет.

У таблиці 4 наведені роки впровадження ПДВ в деяких країнах Європи.

Широке використання ПДВ зумовило появу різноманітних ставок його оподаткування (табл. 5).

З країн-учасниць ЄС найнижча ставка ПДВ спостерігається у Люксембурзі – 17%, а найвища – в Угорщині – 27%. Такі коливання свідчать про незавершений етап уніфікації (зведення до єдиної форми, системи, єдиних нормативів) оподаткування країн ЄС (рис. 1).

Рис. 1. Ставки податку на додану вартість у зарубіжних країнах

Джерело: складено на основі (табл. 5)

Держави, що не входять до складу Європейського Союзу, в основному використовують ПДВ за нижчими ставками. Найнижчою ставка податку є в Об'єднаних Арабських Еміратах (ОАЕ) – 5%. ПДВ там було введено зовсім недавно – у 2018 році [10].

Далі розглянемо особливості функціонування ПДВ в окремих країнах світу.

Так, у **Франції**, окрім основної ставки ПДВ (20%), застосовують ще чотири ставки: 22% – алкоголь, тютюн, автомобілі, предмети розкоші; 10% – квитки на масові заходи; 5,5% – продукти харчування, медикаменти, книги; 2,1% – інші конкретні продажі та послуги. Не платять ПДВ: медичні працівники; вчителі і викладачі; ті, хто займається благодійною діяльністю (документально підтвердженої); страхові компанії; гральні заклади. Також існує можливість вибору режиму оподаткування залежно від торговельного обороту юридичної особи. Передбачена також спрощена система оподаткування (подання декларації з ПДВ один раз на рік, сплата податку щоквартально, спрощена система бухгалтерського обліку). Звільняються від сплати ПДВ: всі операції, пов'язані з експортом, банківська і фінансова діяльність, послуги приватних лікарів і викладачів, сільське господарство і рибальство, деякі послуги державних установ (здійснюють адміністративні, соціальні, культурні і спортивні функції), мікромалі підприємства [10].

У **Німеччині** ПДВ становить 28% держбюджету і посідає друге місце після прибуткового податку серед податків. Пільгова ставка 7% поширюється на продукти харчування (крім спиртних напоїв, послуг кафе і ресторанів), суспільний транспорт, засоби інформації (книги, газети, журнали), твори мистецтва, сільськогосподарську продукцію [11].

ПДВ не обкладаються експортні поставки, послуги, що надаються певним професійним групам (наприклад, лікарі), фінансові послуги (наприклад, надання кредитів), здавання в оренду нерухомості на довгостроковій основі, культурні послуги, що надаються громадськості (наприклад, державні театри, музеї, зоопарки тощо), послуги деяких установ, що забезпечують отримання загальної освіти або професійної підготовки [10].

Як правило, всі німецькі підприємці зобов'язані вставити на облік по ПДВ. Поріг для реєстрації – оборот розміром 17 500 євро в попередньому році і передбачуваний оборот у розмірі 50 000 євро в поточному календарному році. Нерезиденти, які здійснюють оподатковувані поставки товарів і послуг в Німеччині, також зобов'язані стати на облік по ПДВ [11].

У **Великій Британії** знижена ставка становить 5%. За цією ставкою податком обкладаються деякі будівельні роботи та енергозберігаючі продукти. За ставкою 0% оподатковується експорт товарів з Великобританії, а також поставки деяких товарів і послуг (наприклад, книг, продуктів харчування, дитячого одягу) [10].

ПДВ стягується з більшості товарів і послуг, що надаються англійськими компаніями, які перебувають на обліку з ПДВ. ПДВ також стягується з товарів і послуг, імпортованих із країн, які не входять до складу ЄС, і які ввозяться до Великобританії з інших країн ЄС. Товар обкладається ПДВ, коли компанія продає іншій компанії або клієнту. У разі, якщо компанія, яка перебуває на обліку з ПДВ, купує товари або послуги, вона може подати на повернення сплаченого ПДВ [10].

Звільняються від ПДВ послуги страхування, освітні послуги, фінансові послуги, а також охо-

рона здоров'я та соціальні послуги. Зареєстровані для оплати ПДВ компанії з річним оподатковуваним оборотом, що не перевищує € 150 000, можуть спростити облік ПДВ, використовуючи схему «фіксованої ставки». Відповідно до цієї схеми компанії вносять ПДВ з обороту, а не за кожною окремою угодою [11].

Продаж, оренда та здача в оренду комерційної землі та будівель також звільнені від ПДВ. При цьому є можливість відмовитися від права звільнення і призначити стандартну ставку ПДВ. Це дозволяє подати на повернення ПДВ [11].

У **Нідерландах** ПДВ, відомий на голландській мові як *Belasting over de Toegevoegde Waarde* або *BTW*, сплачується за постачання товарів та послуг, що надаються в Нідерландах, а також за імпорт товарів та «внутрішньоєвропейське» придбання товарів [11].

Знижена ставка ПДВ 9% застосовується до певних найнеобхідніших потреб, до певних енергозберігаючих заходів з утеплення будинків та (з 2020 року) до деяких електронних публікацій [10].

Спеціальна ставка ПДВ 0% застосовується головним чином до поставок, експорту, імпорту, що зберігається на митних складах, у межах ЄС, послуг, що надаються у зв'язку з вищезазначеним, та деяких інших послуг [10].

У Нідерландах немає порогу для постановки на облік з ПДВ.

Залежно від суми ПДВ до сплати декларації подаються щомісяця, щокварталу або щорічно. Декларацію з ПДВ необхідно подавати навіть у тому разі, коли ПДВ не було отримано або сплачено. Так звані «нульові декларації» також обов'язкові і для «сплячих компаній». У разі несвочасного подання «нульової декларації» податкові органи розраховують оподатковувану суму і накладають штрафи, крім того, дозвіл подавати декларацію щоквартально або щорічно може бути переведено на щомісячну основу [11].

Наступні внутрішні операції звільнені від сплати ПДВ [10]: поставка нерухомого майна через два роки після введення його в користування та оренду. Однак, якщо використання орендодавцем нерухомого майна становить 90% або більше для цілей, що підлягають відрахуванню з ПДВ, орендодавець та орендар можуть вибрати ПДВ із орендної плати, і в цьому разі орендодавець може відрахувати ПДВ, нарахований за майно; медичні, культурні, соціальні та освітні послуги; послуги, що надаються банками та іншими фінансовими установами у зв'язку з платіжними операціями та наданням кредитних можливостей; страхові операції; операції з акціями.

В **Угорщині** ставка ПДВ є найвищою, проте використовується також знижена ставка у розмірі 18%, яка застосовується до деяких продуктів (до певного молока, деяких молочних продуктів, продуктів, виготовлених із круп, борошна та крохмалю). Ставка ПДВ у розмірі 18% також застосовується до послуг комерційного розміщення та послуг, що дозволяють відвідувати музичні та танцювальні заходи [10].

Знижена ставка ПДВ у розмірі 5% доступна для нового житлового майна, певних фармацевтичних продуктів, аудіокниг, друкованих книг, газет, служб централізованого теплопостачання, певних видів діяльності в реальному часі, певних продуктів тваринницького сектору, свіжого молока, послуг доступу до Інтернету, послуг місцевої їжі (тобто страв та безалкогольних напоїв, що готуються в барах та ресторанах), риби

для споживання та їстівних продуктів і м'ясних субпродуктів домашніх свиней [10].

Деякі послуги звільняються від сплати ПДВ: медичні, культурні, спортивні та освітні послуги, що надаються як державні послуги. Пільга з ПДВ також доступна для фінансових та страхових послуг. Поставки товарів, послуг та експорту всередині Співтовариства також розглядаються як звільнені операції. Відшкодування ПДВ доступне лише для пов'язаного з бізнесом елемента покупок, які були здійснені частково для некомерційних цілей. Якщо у платника податків є від'ємне сальдо ПДВ у ПДВ-періоді, суму можна повернути за умови, якщо залишок ПДВ досягає або перевищує абсолютну величину 1 млн HUF (угорського форинту) для щомісячних подавачів, 250 000 HUF для щоквартальних заявників або 50 000 HUF для річних подавачів [10].

Як правило, кінцевий строк для повернення відшкодування ПДВ становить 75 днів, незалежно від суми. Однак, якщо всі вхідні рахунки-фактури, щодо яких ПДВ був вирахований у декларації з ПДВ, будуть врегульовані (повністю сплачені постачальникам) до настання строку подання відповідної декларації з ПДВ, може застосовуватися 45-денний строк. Пільговий термін застосовується до платників податків, яких угорський податковий орган кваліфікує як «надійного платника податків» [10].

Закон про ПДВ дозволяє всім компаніям, які створили свою діяльність в Угорщині та кваліфікуються як пов'язані підприємства, створювати групу з ПДВ. Суть групи ПДВ полягає в тому, що її учасники в своїх операціях діють під єдиним номером ПДВ (тобто вони виставляють рахунки під загальним номером ПДВ і подають єдину, спільну податкову декларацію), а поставки продуктів та послуг між членами не кваліфікуватися як господарські операції з погляду ПДВ [11].

У США ПДВ відсутній, адже там вважають, що податок на споживання стримує економічну ефективність і забезпечують лише невелику частку надходжень до бюджетів. Як виняток, з 1973 року ПДВ було запроваджено у штаті Мічиган [10].

Висновки і пропозиції. Отже, ПДВ в середньому становить близько 14% доходів бюджету зарубіжних країн. Проте частка ПДВ в податкових надходженнях в групі цих держав доволі різна, наприклад, у Нідерландах ПДВ забезпечує 24%, в Україні – близько 40%, а у Франції аж 45%. Таку різницю можна пояснити застосуванням різних ставок ПДВ, відмінністю в механізмі справляння й адміністрування, пільгами.

Неодноразово в Україні лунали пропозиції замінити ПДВ на податок з обороту або ж навіть взагалі його скасувати. Проте такі рішення є недоречними та нелогічними, оскільки наявність ПДВ – головна умова Євросоюзу, зважаючи на те, що фіскальна особливість ПДВ характеризується наявністю широкої бази оподаткування. На цей податок мають менший вплив кон'юнктурні коли-

вання цін на сировину, матеріали та енергоносії. Ця особливість відрізняє ПДВ від інших податків та підтверджується досить стабільною динамікою частки податку у доходах бюджету. Фіскальна ефективність цього податку – визначальна причина його необхідності для України. Для того, щоб ПДВ зміг виконувати не лише фіскальну, а й регулюючу, розподільчу та стимулюючу функції, необхідно враховувати податкову гармонізацію та домагатися фіскальної привабливості для іноземних інвестицій.

Оцінюючи зарубіжний досвід справляння ПДВ, можна дати певні рекомендації щодо вирішення наявних проблем в Україні. Насамперед необхідно вдосконалювати податкову систему нашої держави. Яскравим прикладом може стати Японія, яка в своїй практиці використовує «м'яку», проте досить ефективну податкову систему. Три головні принципи такої системи – повага до законослужняного платника податків, простота податкової системи та довіра до платника податків, що переважає над прагненням до покарання (простота, демократичність і досконалість під час перевірок). За такої податкової системи ухилення від сплати податків практично неможливе. Проте для того, щоб перейти до такої податкової системи в Україні, спершу слід вдосконалити податкове законодавство, щоби знизити рівень тіньової економіки.

Далі необхідно полегшити процедуру адміністрування ПДВ шляхом зменшення первинної документації. На основі досвіду Нідерландів та Бельгії, де декларація з ПДВ розміщена всього на одній сторінці, форми звітності податку на додану вартість слід також спростити [12, с. 315].

У 2017 році Україна підписала Угоду про Асоціацію з ЄС [13], відповідно до якої мінімальне значення ставки ПДВ в державах-членах ЄС повинно становити 15%. У зв'язку з цим для подальшої євроінтеграції Україні необхідно поступово зменшити базову ставку ПДВ, яка становить 20%, до 15%. Це сприятиме зменшенню цін на товари і послуги, і, як наслідок, відбудеться збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції суб'єктами господарювання.

Для того, аби Державний бюджет не зазнав великих втрат від зменшення податкового навантаження, необхідно скоротити кількість неефективних пільг, а натомість, доцільним буде введення диференційованих ставок на товари (роботи, послуги) широко вжитку та першої необхідності, як це введено в більшості зарубіжних країн.

Таким чином, вивчення досвіду зарубіжних країн у частині справляння ПДВ свідчить про доцільність його застосування у національній податковій практиці, однак така адаптація має враховувати особливості соціально-економічної та політичної ситуації в державі. Подальше реформування податкової системи України загалом та в частині справляння ПДВ має враховувати стандарти ЄС, аби гарантувати у майбутньому участь України як повноправного члена співтовариства.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 12.11.2020).
2. Навіщо потрібний ПДВ. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12.-nalogi-i-otchethnost-10-zachem-nuzhen-nds> (дата звернення: 12.11.2020).
3. Помулева В.М. Шляхи підвищення ефективності соціально-регулюючого механізму ПДВ. *Сталий розвиток економіки*. 2014. Вип. 1(23). С. 253–260.
4. Оксенюк О.І. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в економіці України : дис. канд. ек. наук : 08.00.08. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2015. 220 с.
5. Податок на додану вартість. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Податок_на_додану_вартість (дата звернення: 12.11.2020).

6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення: 12.11.2020).
7. Доходи держбюджету України / Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення: 12.11.2020).
8. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 12.11.2020).
9. Кінцеві споживчі витрати домашніх господарств / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/> (дата звернення: 12.11.2020).
10. Податкові системи зарубіжних країн. URL: <https://gsl.org/ru/taxes/tax-zones> (дата звернення: 12.11.2020).
11. Worldwide Tax Summaries. URL: <https://taxsummaries.pwc.com> (дата звернення: 12.11.2020).
12. Кміть В.М., Шугайло Д.О. Зарубіжний досвід справляння ПДВ і доцільність його застосування в Україні. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 5. 2017. С. 311–316.
13. Угода про асоціацію. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (дата звернення: 12.11.2020).

References:

1. Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine of December 2, 2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (accessed 12 November 2020).
2. Why do you need VAT. URL: <https://uteka.ua/en/publication/commerce-12-nalogi-i-otchetnost-10-zachem-nuzhen-nds> (accessed 12 November 2020).
3. Pomuleva V.M. (2014). Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti sotsialno-rehuliuiuchoho mekhanizmu PDV [Ways to increase the efficiency of the social regulatory mechanism of VAT]. *Sustainable economic development*, vol. 1(23), pp. 253–260.
4. Oksenyuk O.I. (2015). Fiskalna efektyvnist podatku na dodanu vartist v ekonomitsi Ukrainy [Fiscal efficiency of value added tax in the economy of Ukraine] (PhD Thesis), Lviv: Ivan Franko National University of Lviv.
5. Value added tax. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Flow-flow_to_added_value (accessed 12 November 2020).
6. Official site of the State Treasury Service of Ukraine. URL: <https://www.treasury.gov.ua/en/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (accessed 12 November 2020).
7. State budget revenues of Ukraine / Ministry of Finance. URL: <https://index.minfin.com.ua/en/finance/budget/gov/income/> (accessed 12 November 2020).
8. Gross domestic product (GDP) in Ukraine. URL: <https://index.minfin.com.ua/en/economy/gdp/> (accessed 12 November 2020).
9. Final consumer expenditures of households / State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/> (accessed 12 November 2020).
10. Tax systems of foreign countries. URL: <https://gsl.org/ru/taxes/tax-zones> (accessed 12 November 2020).
11. Worldwide Tax Summaries. URL: <https://taxsummaries.pwc.com> (accessed 12 November 2020).
12. Kmit V., Shugailo D. (2017). Foreign experience of VAT collection and expediency of its application in Ukraine. *Priazovsky Economic Bulletin*, issue 5, pp. 311–316.
13. Association Agreement. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (accessed 12 November 2020).

Кміть В. М.

Щирба О. В.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ НДС И ОБОСНОВАНИЯ ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В НАЦИОНАЛЬНОЙ НАЛОГОВОЙ ПРАКТИКЕ

Резюме

В статье рассмотрена экономическая сущность, история возникновения налога на добавленную стоимость (НДС), а также годы его введения в зарубежных странах. Исследованы научно-теоретические основы формирования и функционирования НДС, его основные преимущества и недостатки. Проведен анализ фискальной эффективности НДС в Украине в 2015–2019 гг. Определено влияние НДС на формирование государственных бюджетов стран на начальных этапах его введения. Исследована разница основных и льготных ставок НДС в зарубежных странах. Также рассмотрен зарубежный опыт управления НДС и причины массового его внедрения в европейских странах. Обоснована целесообразность применения зарубежного опыта в национальной налоговой практике. Разработаны рекомендации по решению существующих проблем налогообложения НДС в Украине и предложены пути повышения эффективности НДС.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость (НДС), история возникновения, ставки налога, зарубежный опыт, преимущества и недостатки.

Kmit Vira
Shchyrba Oksana

Ivan Franko National University of Lviv

FOREIGN EXPERIENCE OF PRODUCTION OF VAT AND GROUND OF EXPEDIENCY OF HIS APPLICATION IS IN NATIONAL TAX PRACTICE

Summary

The article considers the economic essence and history of value added tax, as well as the years of its introduction in foreign countries. Yes, it turned out that Denmark was the first country to fully introduce VAT. Scientific and theoretical bases of VAT formation and functioning have been studied. The main advantages and disadvantages of the functioning of the value added tax in Ukraine are also identified. An analysis of the fiscal efficiency of VAT in Ukraine during 2015–2019. The influence of VAT on the formation of state budgets of countries at the initial stages of its implementation is determined. The reasons for the mass introduction of VAT in European countries are studied. The difference between the basic and preferential VAT rate in foreign countries is studied and their variation is analyzed. The lowest tax rate is in the United Arab Emirates. The tax benefits used by countries in the administration of value added tax are considered. Foreign experience of VAT collection and the main conditions of its operation are considered. The share of VAT in tax revenues of different countries is analyzed, which indicates the vocation of this tax to perform a budget-generating function, providing a significant share in the structure of state budget revenues. The functioning of VAT in such countries as France, Germany, Great Britain, the Netherlands and Hungary has been studied in detail. It was also determined that the United States is not a supporter of VAT, and it is introduced there in only one state as an exception. It was found that in foreign countries, export transactions, as well as medical and educational services are generally exempt from this tax. It has been determined that the abolition of VAT will be the wrong step, and it is more appropriate to apply the foreign experience of some countries in tax collection and administration in national tax practice. Recommendations for solving the existing problems of VAT taxation in Ukraine have been developed and ways to increase the fiscal efficiency of VAT have been proposed. In particular, it is proposed that further reform of Ukraine's tax system as a whole and in terms of VAT collection take into account EU standards in order to guarantee Ukraine's future participation as a full member of the community.

Keywords: tax value-added (VAT), history of origin, rate of tax, foreign experience, advantages and defects.